

Samhälls- och kulturaspekter på våld mot kvinnor

Mona Eliasson. **Mäns våld mot kvinnor. Misshandel, våldtäkt, dominans, kontroll.** 283 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1997. Pris ca 300 kr. ISBN 91-27-06425-5.

Recensent: Lisbet Palmgren, professor, Lidingö.

Vårt beteende har alltid flera rötter, biologiska, psykologiska, sociala och kulturella. Detta gäller för alla sorters beteenden, såväl för våld i allmänhet som för våld mot kvinnor. Naturligtvis står det varje forskare eller författare fritt att koncentrera sig på en av dessa aspekter och renodla den. Det kan vara mycket lärorikt att på det sättet få en infallsvinkel på ett beteende frilagt.

Viktig väckarklocka

Man kan säga att Mona Eliasson gått tillväga så i sin bok. I alla sammanhang betonar hon den kulturella och sociala bakgrunden till våldet, samhällets sedan århundraden nedärvda och djupt liggande värderingar av maktförhållanden mellan män och kvinnor.

Om detta har hon mycket kunskap att förmedla. Av hennes bok har jag lärt mig saker som jag aldrig tidigare tänkt på, t ex att Birger Jarls lagar om kvinnofrid från 1200-talet egentligen inte var ägnade att skydda värnlösa kvinnor utan att hindra män att trampa in på andra mäns revir genom att kränka deras kvinnor eller döttrar. Man kan få många sådana aha-upplevelser i denna bok.

Eliasson visar på attityder i samhället som jag gärna har velat tänka mig som helt föråldrade men som nyligen på ett häpnadsväckande sätt demonstrerats till exempel i de två domarna i Södertälje, där män frikändes trots att de överbevisats om att i grupp ha våldtagit berusade eller påverkade kvinnor. Även pressens behandling av dessa ärenden visar att Eliassons tes är berättigad: Det är kvinnorna som synas, hängs ut, deras klädsel och berusningsgrad diskuteras, deras sexualitet får skylta i pressen medan männen får finnas mera anonyma i bakgrunden. Skammen åt kvinnorna, frikännandet åt männen.

På detta sätt är Mona Eliassons bok en viktig väckarklocka, den lyfter fram

våra fördomar och myter och demonstrerar hur de påverkar handlingsmönstret hos enskilda individer i negativ och farlig riktning. På samma sätt

som människor i krig begår handlingar som de aldrig skulle våga utföra om de inte kände att de har allmänna meningen på sin sida upplever många män sina handlingar sanktionerade av den allmänna meningen.

Ensidigt synsätt

Det hade varit bra om Eliasson hållit sig till detta område, som hon uppenbarligen behärskar och där hon har stora kunskaper. Men hon kan inte låta bli att kasta sig in i polemik mot alla andra synsätt, vilket gör hennes bok mer begränsad än nödvändigt och ibland mycket ensidigt.

Särskilt aggressiv blir hon i fråga om alla former av psykodynamiska tolkningar eller terapiförsök med misshandlande män. Hon tillskriver författaren från denna skola allehanda egendomliga och omdömeslösa yttranden, som uppenbarligen är lösryckta ur sitt sammanhang. Enligt hennes mening har inga störningar i männens bakgrundsmiljö egentligen med deras våld att göra. När man läser tillräckligt länge i hennes bok börjar man faktiskt undra varför inte alla män i vår kulturkrets misshandlar sina kvinnor. En annan egendomlighet i boken är att all kritik, tolkning eller över huvud taget funderingar över kvinnors beteende i dessa sammanhang förefaller strängt förbjudna. Om kvinnor missbrukar, har en avvikande sexualitet, klamrar sig till de misshandlande männen, ständigt på nytt söker upp dem eller på annat sätt betar sig egendomligt, beror det alltid på misshandeln och har inga egna rötter. Kvinnor behöver hjälp men bara med att ta sig ur sin situation, aldrig med att fundera över sin egen problematik.

Annars skulle jag ju tro att många av de misshandlade kvinnorna likaväl som männen är neurotiska, tidigt kontaktstörda, lider av mindervärdeskänslor och andra psykiska symtom som inte bara är sekundära till

våldet. De kan behöva hjälp för denna problematik för att få kraft att ta sig ur sin nuvarande situation. Detsamma gäller naturligtvis männen. Det är trots allt bara en bråkdel av alla män i vår kultur som misshandlar sina kvinnor och bara en bråkdel av kvinnorna som finner sig i och stannar kvar i sådana förhållanden.

Jag vill gärna rekommendera Mona Eliassons bok, men jag skulle ha önskat att hon hade förhållit sig mera öppen till andra och samtida infallsvinklar på mäns våld, även om hon själv valt att koncentrera sig på samhälls- och kulturaspekten. •

Tonårskulturen tvingar flickor till underkastelse

Mary Pipher. **Rädda Ofelia. Vägen till kvinnlig självkänsla.** 328 sidor. Stockholm: Forum, 1997. Pris ca 300 kr. ISBN 91-37-11044-6.

Recensent: Kristina Berg Kelly, överläkare, barnkliniken, Östra sjukhuset, Göteborg.

På sju sidor beskriver en erfaren terapeut i denna bok sin metod att arbeta med tonårsflickor, att få kontakt med dem, bygga upp deras självkänsla och få dem att undersöka sin identitet. I boken finns ett otal fallbeskrivningar som exemplifierar hennes sätt att arbeta. Jag är dock tveksam till vem som egentligen har nytta av detta.

Knappast svenska psykologer och psykoterapeuter; det är för elementärt för dem. Knappast läkare heller, vi arbetar inte med terapi i vanlig sjukvård. Föräldrar? Det är möjligt, men inte säkert.

Föräldrar maktlösa

Så om det som är det skenbara innehållet i boken känns föga revolutionerande eller användbart är det i stället Piphers bakomliggande funderingar som väcker tankar – och protester – och det var nog inte meningen. Det man förstår av boken är att dagens amerikanska tonårskultur ligger ljusår från den svenska, åtminstone så som jag känner den.